

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Заїкін Анатолій Павлович

УДК 340.1:004

**ДИГІТАЛІЗАЦІЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ**

Спеціальність 12.00.01 — теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків — 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

**Науковий
керівник:**

доктор юридичних наук, доцент,
БОЙЧУК Андрій Юрійович,
Приморський районний суд міста Одеси, суддя

**Офіційні
опоненти:**

доктор юридичних наук, професор,
ШЕВЧЕНКО Анатолій Євгенійович,
Університет державної фіскальної служби
України, завідувач кафедри теорії, історії права і
держави та конституційного права

кандидат юридичних наук,
МИЧКА Віталій Іванович,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, доцент кафедри
господарського права

Захист відбудеться 27 квітня 2021 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.02 Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

Автореферат розісланий 25 березня 2021 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Є. Ю. Подорожній

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Невпинний розвиток науково-технічного прогресу, масове поширення інтернет-технологій є викликом для правової системи України, ключовим компонентом якої є судова влада. В цьому зв'язку, розкриття у правовому ракурсі особливостей дігіталізації судової влади стає актуальним науковим завданням, насамперед, для теоретико-правової науки, адже спонукає наново переосмислити суть багатьох різноманітних правових явищ та понять, що мають безпосереднє відношення до правосуддя, в т.ч. таких як: суверенітет, юрисдикція, правозастосування, державний примус, правовий акт, юридичний факт, правове прогнозування. Поруч із цим, дігіталізація судової влади виводить на порядок денний широке коло питань, в т.ч.: розуміння поняття «електронна держава», «електронне правосуддя»; визначення перспектив створення та розвитку спеціального комплексу правових норм, як елементу системи права та законодавства, що опосередковують науково-технічні нововведення у царині дігіталізації в діяльності суду, позитивні та негативні, правові та інші соціальні наслідки від цього; розвиток нових форм правозастосовних актів, в т.ч. ухвалення в цифровому форматі судових рішень та вироків, в цілому можливості впровадження цифрового документообігу в діяльність суду.

Характеризуючи стан наукового опанування розробки дігіталізації судової влади, слід зазначити, що вказана тематика як для світової, так і вітчизняної юриспруденції є новою. Вона виникла наприкінці XX – початку XXI сторіччя у зв'язку із масовою інформатизацією суспільного життя. Її інноваційний характер, складність поставлених дослідницьких завдань зацікавили представників як фундаментальної, так і галузевої юридичної науки. Об'єктивними передумовами для більш глибокого вивчення правових аспектів дігіталізації судової влади стали напрацювання вчених-юристів, що стосувалися взаємовпливу науково-технічного прогресу та права (зокрема, В. Ведяхіна, І. Казьміна, О. Підпригори, Р. Халфіної, Д. Хещуріані), а згодом – правових аспектів інформатизації суспільства (в т.ч. появи інформаційного права, як нової галузі права та законодавства, осмислення особливостей правового регулювання мережі «Інтернет»), що знайшло безпосереднє відображення у наукових публікаціях І. Арістової, Ю. Батуріна, В. Білоуса, А. Бойчука, І. Бохно, М. Бурдіна, А. Венгерова, М. Вершиніна, О. Гиляки, М. Дзевелюка, Д. Джонса, Д. Дубінка, І. Ізарової, І. Жилінкової, Р. Калюжного, П. Казакевича, А. Каламайка,

Е. Кеч, І. Коліушка, Б. Кормича, М. Кравчик, Н. Кушакової-Костицької, Л. Сердюка, В. Наумова, Д. Поста, А. Письменицького, О. Присяжнюка, І. Рассолова, А. Серго, Н. Хьортінга, О. Шамрая тощо.

Свою чергою, в пострадянській юридичній науці Н. Шевченко та А. Ципленкова одними з перших торкнулися питання щодо ролі та можливостей мережі «Internet» для забезпечення судочинства та вирішення правових конфліктів. В подальшому різні питання, що стосуються дигіталізації судової влади, стали об'єктом для наукового пошуку вітчизняних та зарубіжних вчених, в т.ч. О. Бринцева, ОБондаренка, Д. Зозулі, Є. Мошкова, С. Обрусної, Н. Пустової, М. Фабрі, М. Швеця.

Водночас у вітчизняній теоретико-правовій науці бракує комплексних наукових досліджень, в яких з позицій фундаментальної юридичної науки, розкриваються особливості дигіталізації судової в л а д и .

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження спрямоване на виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.06.2015 р. № 5/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 рр., схваленої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р., Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 року № 276/2015;

Мета і завдання дослідження полягають у формулюванні науково-оформленої концепції, яка з позиції фундаментальної юридичної науки, розкриває особливості дигіталізації судової влади.

Досягнення зазначеної мети обумовлює системне розв'язання широкого кола різноманітних дослідницьких завдань, а саме:

- скрізь призму сучасних теоретико-правових напрацювань, так і здобутків галузевих юридичних наук проаналізувати сутність судової влади як державно-правового інституту в розрізі уявлень про інформатизацію суспільства;

- провести комплексну наукову розвідку загальних проблем держави і права, детермінованих дигіталізацією судової влади;

- репрезентувати методологічні засади розуміння впливу процесів інформатизації сучасної держави на розвиток судової влади;

- виявити тенденції та особливості вітчизняного досвіду правового опосередкування дигіталізації органів публічної влади, включаючи органи судової влади;

- визначити та охарактеризувати актуальні питання й проблеми впровадження в Україні концепції «електронного суду»;
- розкрити значення європейських практик інформатизації держави, включаючи інформатизацію судової влади, для України;
- у порівняльно-правовій площині виявити тенденції та новації у царині інформатизації судової влади провідних несвропейських країн сучасного світу;
- осмислити перспективи модернізації інституціональної складової судової влади, як незалежної гілки влади у правовій державі, що відбувається під впливом глобалізаційних інформаційних процесів;
- запропонувати шляхи та напрями вдосконалення організаційно-правового регулювання впливу інформатизації на судову владу в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері дигіталізації судової влади.

Предметом дослідження є теоретико-правові аспекти дигіталізації судової влади.

Методологія дослідження складається загальнонаукових, конкретно-наукових та спеціально-юридичних підходів та методів досягання юридичної дійсності. Завдяки діалектичному методу – основі розкриття особливостей правових аспектів дигіталізації судової влади, показано значущість для фундаментальної юриспруденції ролі науково-технічного прогресу у царині інформатизації.

Системний підхід дав змогу осмислити потенціал дигіталізації судової влади для гарантування та забезпечення прав та свобод людини, через впровадження як юридичних, так і технологічних інструментів, що забезпечують спрощення доступу до правосуддя.

Аксіологічний підхід показав значення дигіталізації для розвитку принципів права у «цифрову епоху», в т.ч у функціонуванні та реалізації базових принципів судочинства, насамперед, забезпечення прозорості та відкритості судової влади, осучаснення системи доступу до судових інформаційних ресурсів та послуг тощо.

Науковий плюралізм у поєднанні із комунікативним підходом дозволили акумулювати широке коло юридичних знань як межах теорії права, так і галузевих юридичних наук, а також сприяти конвергенції правознавства з технічними науками. Антропологічний підхід у компліментарному поєднанні з історико-правовим методом дозволили розглянути судову владу як державно-правовий інститут в розрізі уявлень про інформатизацію суспільства (підр. 1.1).

Вагому роль для всебічного осмислення дигіталізації судової влади у правовому вимірі відіграли онтологічний, синергетичний та

інституційний підходи. Завдяки ним охарактеризовано загальні проблеми держави і права, детерміновані дігіталізацією судової влади (підр. 1.2), окреслено перспективи появи нових інститутів судової влади, детермінованих впливом дігіталізації (підр. 3.1).

Складність та багатогранність предмету дослідження обумовили в роботі окрему увагу до методологічних засад розуміння впливу процесів інформатизації сучасної держави на розвиток судової влади, котрі детермінують широке застосування спеціально-наукових методів, серед яких логіко-семантичний та формально-логічний методи (підр. 1.3).

Герменевтичний метод став у нагоді під час дослідження особливостей правового регулювання впливу процесів інформатизації на судову владу в Україні та провадження концепції «електронного суду» в Україні (підр. 2.1-2.2).

Завдяки порівняльно-правовому методу проаналізовано світову та європейську практику інформатизації держави, включаючи дігіталізацію судової влади, показано правовий конструктив, який має бути впроваджено у законодавство України, що стосується аналогічних питань (підр. 2.3-2.4),

Суттєву роль у роботі відігравали спеціально-правові методи (юридико-технічний, нормативно-догматичний). Їх необхідність виявилась під час визначення подальших перспектив вдосконалення організаційно-правового регулювання впливу інформатизації на судову владу в Україні (підр. 3.2).

Емпіричну основу дослідження склали Конституція України, закони та підзаконні нормативно-правові акти України, що стосуються дігіталізації судової влади, міжнародно-правові акти та відповідне акти законодавства низки зарубіжних країн, довідкові видання й електронні ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у напрацюванні цілісної науково-оформленої концепції, яка з позиції фундаментальної юридичної науки, розкриває особливості дігіталізації судової влади. Результатами цього є висновки, які характеризуються науковою новизною, зокрема:

вперше:

- визначено, що для наукового осягання в юридичному вимірі дігіталізації судової влади пріоритетну роль відіграє саме теоретико-правовий підхід, який демонструє її значення для всіх галузей права та законодавства, характеризує унікальну роль дігіталізації судової влади для інновації правової системи України. Досліджуване явище, з одного боку, перебуваючи на зрізі права та науково-технічного прогресу,

сприяє формуванню та розвитку якісно нового виду прав - цифрових прав людини. З іншого боку, дігіталізація судової влади є одним із чинників впливу на позитивне право. Вона обумовлює необхідність переосмислення однієї з ключових його властивостей - формальної визначеності та вимог, що випливають з неї. Через впровадження в судочинство, як форму правозастосування, електронних документів акти судової влади формалізуються в т.ч. через електронну форму й за допомогою електронних реквізитів, офіційно оприлюднюються в цифровий спосіб, через відповідні веб-ресурси судової влади;

- обґрунтовано висновок про те, що дігіталізація судової влади відкриває нові обрії дослідження співвідношення технічних норм, норм моралі і права як нормативних регуляторів суспільних відносин, адже спричиняє поставку питання щодо етичності/моральності застосування новітніх цифрових технологій для досягнення правових наслідків;

- аргументовано показано, що дігіталізація судової влади є багатоаспектним правовим явищем, котре одночасно суміщає в собі риси декількох правових явищ. В ракурсі правової систематики дігіталізація судової влади є комплексним міжгалузевим правовим інститутом – сукупністю норм конституційного, адміністративного, інформаційного права, відповідних норм усіх галузей процесуального права, а також приписів, що визначають правовий статус органів, що складають інфраструктуру судової влади. В інших іпостасях, дігіталізація судової влади поєднує в собі як риси правового засобу, спрямованого на унеможливлення будь-якого незаконного впливу під час здійснення судочинства, гарантії спрощення доступу до правосуддя, так і форми прояву позитивної відповідальності держави;

- всебічно доведено, що дігіталізація судової влади є вагомим імпульсом для подальшого розвитку наукових уявлень щодо природи правозастосування, адже створення єдиного реєстру судових рішень, впровадження автоматизованої системи розподілу справ, впровадження підсистеми «Електронний суд» сприяє виникненню нового типу узагальнення правової інформації у галузі судового правозастосування;

- аргументовано показано, що дігіталізація судової влади поступово трансформує правовий статус судді через його доповнення цифровими повноваженнями;

- подано пропозиції щодо вдосконалення правового опосередкування дігіталізації судової влади в низці чинних законодавчих актів;

удосконалено:

- концептуальні положення щодо сутності цифрових прав людини, як прав, що спричиняються розвитком науково-технічного прогресу та об'єктивно виникають через використання комп'ютерів та інших електронних пристроїв, а також комунікаційних мереж, зокрема, мережі «Інтернет». Серед них особливого значення набуває право людини на доступ до мережі «Інтернет», котре до сих пір в Україні не формалізовано у законодавстві, право на захист за допомогою комп'ютерів, інших електронних пристроїв, а також комунікаційних мереж;

- наукові підходи про легітимність судової влади через доповнення її ознак. Серед тих, що напрацьовані аналітичною юриспруденцією (стабільність її інституційної форми й системи її органів; успішність функціонування судової влади (її ефективність); універсальність її юрисдикції; добровільне виконання судових рішень (мінімізація застосування механізмів державного примусу); визнання вітчизняних інститутів судової влади світовою спільнотою), також необхідно виокремлювати й якісно нову - дігіталізацію судової влади, адже вона сприяє укріпленню системи судочинства, вдосконаленню правових інститутів відправлення закону;

- напрацьовані теоретико-правовою наукою знання щодо видового розмаїття державного примусу. Передбачення в Законі України «Про санкції» (2014 р.) такого виду санкцій, як обмеження або припинення надання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування, вказує на те, що поруч із психічним та фізичним примусом у позитивному праві з'явився якісно новий вид примусу – технологічний (цифровий), коли провайдер за дорученням уповноваженого органу державної влади, на підставі відповідної норми права, за допомогою необхідного програмного забезпечення здатний вилучити з мережі «Інтернет» інформацію протиправного характеру (протиправний контент) або суттєво обмежити доступ до неї користувачів;

дістали подальшого розвитку:

- наукові уявлення щодо своєрідностей інформаційної функції держави, сутність якої полягає в організації та забезпеченні, в т.ч. за допомогою правового інструментарію, системи створення, збирання, одержання, поширення, зберігання, використання, охорони та захисту інформації; активній участі держави, в особі її органів влади, у розвитку глобального та національного інформаційного простору, а також встановленні національного правового режиму використання інформаційних ресурсів на основі рівноправного співробітництва з

різноманітними учасниками інформаційних відносин, шляхом здійснення відповідної інформаційної політики;

- теоретико-правові підходи щодо розуміння поняття «об'єкт правовідносин» (тобто те, заради чого виникають і на що спрямовані певні правовідносини, явища матеріального і духовного світу), котрі також мають охоплювати крім перелічених, ще й інформаційну компоненту. В цьому зв'язку цілком закономірною є правова позиція Верховного народного суду КНР у справі № 813/3577/13-а від 12.02.2020 р., де зазначено, що за своїм юридичним змістом послуга не завжди є діяльністю, що має матеріальний вираз. Тестування, антивірусна профілактика, налаштування, оброблення, створення інформаційних баз даних, розробка, підтримка та супроводження веб-сайтів, реєстрація скриньок електронної пошти, підключення до мережі «Інтернет» не є послугами, що потребують матеріального виразу, насамперед на відповідному паперовому носії;

- наукові знання щодо системи умов, які безпосередньо впливають на ефективність правозастосування, серед яких виокремлюються як юридичні (загальнотеоретичні та спеціально-юридичні), так і загально-соціальні. Останні ж, охоплюють не лише економічний і політичний розвиток країни, рівень правової культури і правової освіти, матеріально-технічне забезпечення, а ще рівень технологічного укладу суспільства. Дігіталізація судової влади, як певний результат, що відображає рівень технологічного укладу суспільства, наближує право до людини звужує ареал правозастосовного розсуду, забезпечує процесуальну економію тощо;

- наукові положення щодо особливостей деяких ознак, притаманних юридичним фактам. Останні характеризуються в т.ч. через таку ознаку, як правовий простір, адже юридичні факти завжди існують як в часі, так і в просторі. Своєю чергою, дігіталізація судової влади вказує на невпинне розширення меж правового простору, включення до нього такої компоненти як віртуальний простір. Формалізація в законодавстві про судоустрій та статус суддів вимог щодо розміщення на відповідних веб-сайтах певної інформації відносно суддів, діяльності судів вказує на те, що певні дії та правові наслідки відносно суддів відбуваються у віртуальному просторі.

Практичне значення одержаних результатів.

Сформульовані в дисертаційному дослідженні наукові положення, висновки та пропозиції сприяють подальшому розумінню впливу науково-технічного процесу, та його такої неодмінної складової як дігіталізація, на розвиток держави і права. Поруч із цим, артикульовані в дослідженні положення та висновки мають стати у нагоді під час:

- під час науково-дослідницької діяльності як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших досліджень, що стосуються процесу впливу діджиталізації на право й державу, природи судової влади, юридичних та інших гарантій її незалежності;

- нормотворчої діяльності як наукова база щодо подальшого правового врегулювання засад судочинства, впровадження у практичну площину концепції «електронного суду» в Україні, забезпечення й гарантування цифрових прав людини;

- навчального процесу під час викладання курсів з: «Теорії держави та права»; «Конституційного права»; «Системи судових та правоохоронних органів».

Апробація результатів дисертації. Основні результати проведеної роботи були оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми реформування системи законодавства України» (Запоріжжя, 2019 р.), «Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності» (Львів, 2019 р.), «Правове регулювання суспільних відносин : актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (Запоріжжя, 2020 р.).

Публікації. Висновки та основні положення дослідження висвітлені в п'яти наукових статтях, чотири з яких опубліковані у фахових юридичних виданнях України, одна – у міжнародному науково-практичному журналі, а також у трьох тезах виступів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура дисертації детермінована метою та завданнями дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків та списку використаних джерел (найменування). Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 235 сторінок, з яких 202 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** подано актуальність теми, її зв'язок з науковими планами, визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт, предмет, методологію, репрезентовано наукову новизну, а також охарактеризовано практичне значення одержаних результатів, подано відомості про їх апробацію та структуру роботи.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження впливу процесів діджиталізації сучасної держави на судову владу» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Судова влада як державного-правовий інститут в розрізі уявлень про інформатизацію суспільства» аналізуються зміст та витоки понять «діджиталізація» та «інформаційне суспільство». Звертається увага на те, що одним із найбільш складних і багатоманітних феноменів сучасної правової реальності є вплив процесів інформатизації на державу, її інститути, гілки влади та їх відображення у суспільній та індивідуальній свідомості. Наголошується, що модернізація судової влади є першочерговим кроком на шляху подальшого розвитку інформаційного суспільства в Україні.

З формуванням інформаційного суспільства зростає роль держави, її інститутів у процесі адаптації судової гілки державної влади до нових умов, зокрема у напрямку доступу до правосуддя, а також втіленню нових підходів у судову діяльність. В цьому зв'язку дисертантом поділяється існуюча в науковій літературі точка зору про те, що науково-технічний прогрес і впровадження нових технологій у процесі становлення правосуддя дали змогу суттєво змінити традиційні способи забезпечення правосуддя, сформувати нові підходи у доступності, прозорості та гласності правосуддя, сприяли розвитку в Україні електронного правосуддя. Констатується, що важливою складовою дослідження впливу інформатизації на судову владу є розуміння загальних тенденцій розвитку державної політики в Україні в цієї сфері. Водночас, такий механізм далекий від повноти і потребує прискіпливої уваги та подальшої розбудови у напрямку, який забезпечить системність та комплексність аналізу державним механізмом процесів, що формують інформаційне суспільство.

У підрозділі 1.2 «Загальні проблеми держави і права в контексті діджиталізації судової влади» доводиться, що розвиток цифрових технологій та віртуального простору призводить до розмивання географічних кордонів в їхньому класичному розумінні, стрімкої архаїзації сформованих у XIX-XX ст. уявлень щодо природи державного суверенітету, анонімності у віртуальному просторі, перегляду форм та способів контролю за поведінкою людини, включаючи сутність державного контролю. До того ж, масове та глобальне поширення соціальних мереж, месенджерів, віртуальних платіжних систем de facto стало основою для створення гігантського масиву програмних продуктів від транснаціональних технологічних корпорацій та формування ними правил поведінки в мережі «Інтернет», що вказує на наявність альтернативних правопорядків. Все це спонукає осмислення ключових проблем фундаментальної науки,

що впливають в т.ч. із розвитку мережі «Інтернет» та подальшої дигіталізації судової влади.

Насамперед, дигіталізація судової влади щільно пов'язана із наповненням змісту поняття «цифровий суверенітет держави», котре має включати не тільки юридичний, а ще технологічний зріз, адже без цього стабільне функціонування електронних ресурсів судової влади (веб-сайтів, відповідних реєстрів тощо) є неможливим. Тому з метою забезпечення державного суверенітету України, сталого функціонування вітчизняного сегменту мережі «Інтернет» необхідно формувати національну матеріальну (ресурсну) основу дигіталізації судової влади, так і детальну юридизацію її технологічної компоненти. В цьому зв'язку не менш важливим є питання про інституційну незалежність судової влади, адже під час дигіталізації цієї гілки влади мають бути забезпечені як технологічні, так і правові аспекти її незалежності від виконавчої та законодавчої гілок влади.

В ракурсі дигіталізації судової влади наріжною виявляється проблема визначення юрисдикції держави, її судових органів, оскільки інформаційно-технологічні можливості мережі «Інтернет», комп'ютерної техніки й відповідного програмного забезпечення дозволяють зацікавленим особам змінювати юрисдикційну компетенцію і переміщатися під юрисдикцію більш сприятливих норм, тобто підкоряться найбільш вигідним правилам або контролю. Не менш актуальним стає усунення цифрової нерівності. Одним із шляхів її подолання є розкриття в межах аналітичної юриспруденції природи цифрових прав людини, визначення особливостей їхньої формалізації як в законодавстві про судоустрій та статус суддів, а також відповідних процесуальних кодексах, що регламентують особливості кримінального, цивільного, адміністративного, господарського процесу. Із зазначеною проблемою кореспондує питання про природу цифрових повноважень судді.

У підрозділі 1.3 «Методологічні засади розуміння впливу процесів дигіталізації сучасної держави на розвиток судової влади» охарактеризовано чинники, що вплинули на методологію дослідження. Звернуто увагу на провідну роль методу матеріалістичної діалектики в осяганні особливостей дигіталізації судової влади. Аксіологічний підхід сприяв розкриттю правових цінностей, які досягаються й забезпечуються, внаслідок дигіталізації судової влади. Завдяки синергетичному підходу продемонстровано новації, тенденції та суперечки розвитку права, правової системи України, детерміновані впливом всесвітньої комп'ютерної мережі «Інтернет» та подальшою дигіталізацією судової влади. Завдяки феноменологічному підходу

дигіталізація судової влади розглядалася як складне та багатоаспектне явище, що має юридичні властивості, та є результатом конвергенції права та науково-технічного прогресу. Одночасно з цим, складовою рисою методології дисертаційного дослідження стали комунікативний, інформаційний, системний, антропологічний підходи.

Сформулювати світоглядну основу роботи, її базові концепти, висновки, виявити квінтесенцію суспільних відносин у сфері дигіталізації судової влади допомогли базові принципи, такі як: спільність історичного й логічного; об'єктивність; кумулятивність наукових знань; неупереджене та раціональне осмислення наслідків дигіталізації судової влади; науковий плюралізм. Прийоми формальної логіки (аналіз, синтез, аналогія, абстракція, індукція дедукція) теж в якості загальнонаукових методів застосовувалися у дослідженні через різноманітні колаборації.

Розкриття всієї сукупності особливостей дигіталізації судової влади крізь призму теоретико-правового підходу є неможливим без концептуалізації понять і термінів, що стосуються предмету дослідження. В цьому зв'язку такі поняття, як електронна (цифрова) держава, цифрові права людини, електронне правосуддя, електронний акт, електронний примус аналізуються в логічній єдності з поняттями і термінами фундаментальної юриспруденції, такими, як держава, права людини, формально-юридична рівність, механізм держави, поділ влади, правовий акт, державний примус.

За допомогою герменевтичного методу опрацьовано відповідні джерела вітчизняного та зарубіжного позитивного права, що стосуються дигіталізації судової влади, проведено інтерпретацію відповідних правових приписів, що відкрило можливість глибше та всебічно зрозуміти роль досліджуваного у роботі явища для подальшої інновації правової системи України.

Використання інституційного підходу сприяло розкриттю дигіталізації як чинника, що забезпечує незалежність судової влади, спрощує доступ до правосуддя. Також в роботі набули широкого застосування спеціально-правові методи (юридико-технічний, нормативно-догматичний).

Розділ 2 «Вплив процесів інформатизації на розвиток судової влади: вітчизняний та зарубіжний досвід правового опосередкування» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Особливості правового регулювання дигіталізації органів публічної влади в Україні»* підкреслюється, що в правовій системі України існує низка нормативних актів що загалом стосуються широкого кола питань дигіталізації органів публічної

влади. Серед них: Закони України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» (1994 р.), «Про телекомунікації» (2003 р.), «Про електронний цифровий підпис» (2003 р.), «Про захист персональних даних» (2010 р.), «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (2017 р.), «Про електронні документи та електронний документообіг» (2018 р.), «Про електронні довірчі послуги» (2020 р.). В них формалізовано базові поняття діджиталізації в т.ч.: «веб-сайт», «електронний підпис», «електронний документ», «електронний документообіг», «національні електронні інформаційні ресурси».

Правове опосередкування діджиталізації органів судової влади має певні особливості. Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (2016 р.), відомості щодо декларування родинних зв'язків, інформація про результати кваліфікаційного іспиту і місце кандидата на посаду судді за рейтингом, проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді підлягають розміщенню на офіційному веб-порталі судової влади. Формування і ведення суддівського дос'є (дос'є кандидата на посаду судді) здійснюються в автоматизованій системі. До того ж, відомості щодо засідань Вищої кваліфікаційної комісії суддів України оприлюднюються на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Крім того, згідно із зазначеним Законом, Державна судова адміністрація України організовує комп'ютеризацію судів для здійснення судочинства, діловодства, інформаційно-нормативного забезпечення судової діяльності та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи.

Законом України «Про Вищу раду правосуддя» (2016 р.) встановлено, що Вища рада правосуддя затверджує Положення про Єдину судову інформаційну (автоматизовану) систему.

Відповідно до Закону України «Про доступ до судових рішень» (2005 р.), судові рішення є відкритими та підлягають оприлюдненню в електронній формі не пізніше наступного дня після їх виготовлення і підписання. Для доступу до судових рішень судів загальної юрисдикції Державна судова адміністрація України забезпечує ведення Єдиного державного реєстру судових рішень, який є автоматизованою системою збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень.

У сфері діджиталізації на рівні підзаконного нормативно-правового регулювання є акти як загальної (напр. Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого

доступу до цієї мережі в Україні» від 31.07.2000 р., № 928/2000 р.), так і спеціальної дії. Останні здебільшого стосуються правового регулювання дигіталізації органів виконавчої влади (напр, Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок оприлюднення у мережі «Internet» інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 04.01.2002 р. № 3, «Деякі питання документування управлінської діяльності» від 17.01.2018 р. № 55).

Підзаконне нормативно-правове регулювання дигіталізації органів судової влади здійснюють Вища Рада Правосуддя (зокрема, її Рішенням від 19.04.2018 р. № 1200/0/15-18 затверджено ведення Єдиного державного реєстру судових рішень) та Державна судова адміністрація України (так, її наказом від 02.04.2015 р. № 45 ухвалено Положення про автоматизовану систему документообігу суду, а наказом від 22.12.2018 р. № 628 затверджено проведення тестування підсистеми «Електронний суд» у місцевих та апеляційних судах).

У підрозділі 2.2 «Впровадження системи «електронного суду» в Україні: здобутки та проблеми» підкреслюється, що впровадження автоматизованої системи документообігу в судах розпочалося в Україні із затвердження рішенням Ради суддів України Положення про автоматизовану систему документообігу суду (від 26.11.2010 № 30). Ним в т.ч. регламентуються реєстрація вхідної і вихідної кореспонденції та етапи її руху; повноваження зборів суддів щодо здійснення автоматизованого розподілу судових справ між суддями; автоматизоване визначення присяжних; функціонування підсистеми електронного суду; надання інформації на веб-порталі; передачу судових справ до електронного архіву. Відтоді в юридичний обіг увійшло словосполучення «електронний суд», засобами, якого забезпечується обмін електронними документами між судом, органами системи правосуддя учасниками судового процесу. Крім того, були створені правові умови для запровадження ряду інструментів електронного правосуддя, в т.ч.: доступу до судових актів; надання «електронних» доказів; розгляду справи он-лайн; розсилки учасникам процесу через Інтернет або через sms-повідомлення інформації щодо поточної справи; функціонування сайтів судів.

Наказом Державної судової адміністрації України від 13.04.2018 р., № 168 затверджено Концепцію побудови єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. В ній констатовалося, що у судах немає єдиного програмного забезпечення, яке забезпечує автоматизацію ведення загального та процесуального діловодства, що не забезпечує цілісності інформації про діяльність судів. Для забезпечення фіксування судового засідання технічними засобами в

судах використовуються локальні програмно-апаратні комплекси різних типів, які мають не однакові формати запису результатів фіксування, що ускладнює взаємодію з іншим програмним забезпеченням. Файли результатів фіксування зберігаються на оптичних дисках в кожному окремому суді, віддалений доступ до них відсутній. Наявна підсистема відеоконференцз'язку обмежена кількістю спеціально обладнаних для цього приміщень (робочих місць) та не забезпечує мобільності проведення відеоконференцій шляхом використання лише мобільного пристрою та наявності доступу до мережі Інтернет

Одним із серед останніх нормативно-правових актів, прийнятих з метою реалізації концепції електронного суду, став Наказ Державної судової адміністрації України «Про затвердження плану заходів із забезпечення створення та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» від 28.02.2020 р. № 99, яким, передбачається, що створення та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи планується розпочати з кінця 2023 р.

У підрозділі 2.3 «Судова влада та інформатизація держави: європейський досвід для України» констатується, що відповідно до Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи (CM/Rec(2009)1 (G48)), електронне правосуддя є формою вираження електронної демократії, включає до себе офіційні сайти судів, національні та міжнародні портали, системи інформування про статус судової справи в онлайн-режимі, системи відеоконференцій, а також методи та стандарти електронного обміну інформацією. Також питанням діджиталізації судової влади присвячено значну кількість актів, прийнятих на рівні ЄС (в т.ч. Рекомендація № R (95) 11 Комітету міністрів Ради Європи щодо відбору, опрацювання, подання та архівації судових рішень у законних інформаційно-пошукових системах (1995 р.); Рекомендація Rec (2003) 14 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про можливість взаємодії інформаційних систем у сфері правосуддя» (2003 р.); Рекомендація Rec (2003) 15 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про архівування електронних документів у правовій сфері» (2003 р.); Європейська стратегія електронного правосуддя, ухвалена Європейською Комісією (2008 р.); Рекомендація Rec (2001) 3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання судових та інших юридичних послуг громадянам із використанням новітніх технологій (2011 р.).

Далі розкриваються особливості діджиталізації судової влади в межах національних правових систем країн ЄС. Зокрема, у Фінляндії з

2002 р. діє Закон «Про електронний документообіг в судах», згідно з яким електронний документ у кримінальному судочинстві є еквівалентним паперовому документові. До того ж, будь-який документ, який подається у звичайній письмовій формі, може бути присланий у вигляді електронного повідомлення (e-message). У Німеччині електронне судочинство на доктринальному рівні розуміється як різноманітне використання інформаційно-комунікаційних технологій в судовій діяльності, що охоплює: ведення судами електронних реєстрів, використання систем відеоконференцій, розміщення у відкритому доступі судових рішень. На федеральному рівні з 2001 р. діють Закон «Про реформу процесу щодо вручення документів під час здійснення правосуддя» та Закон «Про адаптацію до сучасного ділового обігу приватноправових вимог щодо дотримання форми та інших приписів. В 2017 р. у ФРН прийнято Закон «Про ведення електронних справ у галузі юстиції та подальшому сприянню правовому обігу», згідно з яким усі судові справи, включаючи кримінальні, ведуться виключно в електронному вигляді. У Франції з 2005 р. ухвалено Новий кодекс цивільного процесу, яким передбачено можливість електронного обміну документами між судами, що включає право адвокатів спілкуватися з канцелярією суду електронним способом тільки за попередньою згодою відповідного суду. Далі в роботі розкриваються організаційні та технологічні аспекти впровадження електронного правосуддя в країнах ЄС.

У підрозділі 2.4 «Особливості дігіталізації судової влади у провідних неєвропейських країнах сучасного світу» наголошується, що в США передумовою для розвитку дігіталізації судової влади став Акт про невідкладний розгляд справ судом (1974 р.), на підставі чого був реалізований проект «COURTRAN» та формувалося федеральне законодавство та законодавство окремих штатів у вказаній сфері. Він включав в себе електронну систему для обліку кримінальних справ та відстеження виконання процесуальних строків, а у 80-pp. XX ст. було створено електронну систему судових документів (Public Access to Court Electronic Records – PACER). З 2001 року у США функціонує система (CM/ECF) для подання в електронному вигляді документів до суду.

В Канаді проекти із дігіталізації судової влади у формі державно-приватного партнерства були розпочаті у 1996 р. Вони передбачали поступове переведення судів з паперового документообігу на цифровий. У 2001 р. в Британській Колумбії впроваджено інтегровану систему управління кримінальними

справами «JUSTIN», розроблену приватною компанією Sierra Systems. На теперішній час порядок проведення електронного судочинства регулюється Національною типовою практичною інструкцією для використання технологій у цивільних процесах (2008 р.), яка визначає електронний судовий процес як «слухання, в рамках якого докази подаються і зберігаються в електронному вигляді в суді». За заявою однієї зі сторін про проведення електронного судочинства сам суд вирішує, задовольняти таку заяву чи ні.

У КНР основними джерелами права, що стосуються діджиталізації судової влади, є відповідні акти Верховного народного суду КНР, в т.ч.: Регламент Верховного народного суду КНР «Щодо деяких питань аудіо-та відеозапису засідань народних судів КНР» (2017 р.); Окремі зауваження Верховного народного суду КНР «Щодо налагодження системи вручення судових документів з цивільних справ» (2017 р.); Повідомлення Верховного народного суду КНР «Щодо подальшого прискорення створення та поглиблення процесів автоматичної генерації електронного архіву» (2018 р.); Регламент Верховного народного суду КНР «Щодо деяких питань розгляду справ інтернет-судами» (2018 р.); Повідомлення Верховного народного суду КНР «Щодо посилення та стандартизації онлайн-судочинства в умовах профілактики та контролю поширення епідемії COVID-19» (2020).

Розділ 3 «Шляхи інновації судової влади в процесі інформатизації сучасної держави» складається із двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Поява нових інститутів судової влади під впливом діджиталізації суспільного життя» звертається увага на те, що в Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 р., затвердженій Указом Президента України від 20.05.2015 р., № 276/2015, визнається, що серед пріоритетів реформування системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів є: перегляд структури судової системи України в цілому шляхом визначення чітких критеріїв та механізмів розмежування судових юрисдикцій; поетапне запровадження інструментів «електронного правосуддя»; створення в судах інформаційних систем електронного менеджменту.

В Україні конституйовано положення про те, що судоустрій будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом. Отже, незважаючи на всеосяжний вплив науково-технічного прогресу у галузі діджиталізації, будь-які зміни в системі судоустрою можливі виключно після відповідних законодавчих змін. Своєю чергою, діджиталізація суспільного життя стала одним із суттєвих чинників, що обумовив необхідність

запровадження Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності (юрисдикція якого в т.ч. має поширюватися на різноманітні інтернет-спори, що набувають широкого розповсюдження). Крім того, глобальною тенденцією і відповіддю на сучасні виклики становлення інформаційного суспільства є створення в багатьох національних правових системах світу, насамперед в країнах Європейського співтовариства, судових органів із розгляду справ у сфері захисту інтелектуальної власності. Створення у системі судоустрою України нових вищих спеціалізованих судів, як судів першої інстанції, зокрема, Вищого суду з питань інтелектуальної власності є окремою новелою нового Закону «Про судоустрій і статус суддів», прийнятого Верховною Радою України у 2016 р. На виконання вказаного Закону у 2017 р. Президентом України видано Указ «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності», але до сих пір тривають процедури із їхнього формування.

Окремо підкреслюється, що у низці країн Світу (зокрема, КНР, Сінгапурі, Південній Кореї) поруч із дигіталізацією судової влади, впроваджуються якісно нові ланки судової системи інтернет-суди, юрисдикція яких поширюється на деякі адміністративні та господарські відносини, а саме на спори: у галузі електронної комерції (щодо онлайн-платежів, порушення кредитних договорів, оформлених через інтернет-сервіси, а також щодо відповідальності за онлайн продаж неякісних товарів); щодо порушення авторських прав в мережі «Інтернет» (визнання права власності на авторські або суміжні права на твори оприлюднені через мережу «Інтернет», а також спори, що впливають із прав на доменні імена в «Інтернеті»). Окрему категорію спорів, що підпадають під юрисдикцію інтернет-судів, становлять адміністративні спори з питань управління мережею «Інтернет» компетентними органами.

У підрозділ 3.2 «Перспективи вдосконалення правового регулювання дигіталізації судової влади в Україні» визначаються вектори розвитку вітчизняного законодавства щодо дигіталізації судової влади. Наголошується, що, насамперед, на нормативному рівні мають бути сформульовані єдині стандарти та вимоги щодо відповідного програмного забезпечення та контенту, на підставі якого має вибудовуватися цифрова інфраструктура та відповідні судові інформаційні ресурси, електронні сервіси судової влади. Поряд із цим, на законодавчому рівні доцільно передбачити положення про те, що цифрова інфраструктура судової влади має відноситися до об'єктів критичної інфраструктури в Україні. Крім того, потребує опрацювання питання щодо можливості унормування на законодавчому рівні

використання можливостей штучного інтелекту для виконання правових функцій, насамперед, під час судочинства через впровадження технології блокчейн-судочинства, яка дозволяє в онлайн-режимі ідентифікувати учасників судочинства, створювати системи хмарного сховища зберігання доказів у цифровому форматі.

Не менш важливим завданням на шляху всеосяжної дігіталізації судової влади в Україні є подолання дисонансу між розвитком інформаційних технологій та стабільністю процесуальних принципів, правил та процедур. За цих обставин потребує оновлення значна кількість юридичних процедур в межах різних юридичних процесів, визначення серед них саме тих, де потрібна або можлива дігіталізація (напр, здійснення розгляду справи за матеріалами виключно в електронній формі; запровадження ордерів у електронній формі; право на електронне заповнення позовних документів; подання доказів в електронній формі, засвідчення відповідності їх копій оригіналу електронним цифровим підписом у разі подання документів у електронній формі; право на проведення судових засідань в режимі онлайн; можливість подавати до суду електронні запити та клопотання, отримувати в режимі онлайн електронних копій процесуальних документів; запровадження системи автоматизованого арешту коштів).

Одночасно з цим, запровадження «електронного суду» є досить складним та фінансово затратним процесом, тому стратегія планування та розвитку судової гілки влади має бути визначена у окремому нормативному акті.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі, виконаній в межах науки теорії права, що базується на ґрунті сучасної методології, вирішено актуальне завдання – напрацювання цілісної наукової концепції, яка відображає з позиції фундаментальної юридичної науки особливості дігіталізації судової влади. На підставі цього сформульовано наступні висновки.

1. Судова влада знаходиться під все зростаючим впливом інформаційних процесів, що потребує появи нових технологій під час правозастосування, якісного оновлення нормативно-правової бази, що регламентує чисельні питання судочинства та статусу суддів.

2. Дігіталізація судової влади – це поступове переведення за допомогою комп'ютерних технологій в цифровий формат традиційних форм судочинства. Складність та унікальність дігіталізації судової влади насамперед, проявляється у необхідності адаптації вироблених

протягом багатьох сторіч принципів судового процесу до умов та особливостей цифрової епохи. Водночас, перехід до електронного правосуддя неминує детермінує синхронне розв'язання широкого кола як юридичних, так і технологічних проблем, пов'язаних із пошуком балансу між збереженням незалежності судді та зростаючою технологічною залежністю судової влади, широкою імплементацією у правознавство комп'ютерної термінології, юридизацією на законодавчому, а не підзаконному рівні значної кількості технологічних стандартів.

3. Електронне правосуддя – це способи та форми здійснення учасниками судочинства процесуальних дій з використанням інформаційних технологій. Крім того це інформаційно-правовий механізм перетворення держави і соціуму шляхом забезпечення сталого інформаційного обміну між судовою системою та громадянами. Виходячи із цього, на науково-теоретичному рівні під поняттям «електронний суд» слід розуміти обов'язковий елемент інформаційного суспільства – самостійну унікальну форму судового процесу, засновану на новітніх інформаційних технологіях, що забезпечують повний цикл розгляду судової справи в електронному форматі.

4. Телеологічна складова дігіталізації судової влади розкривається у реалізації широкого кола різноманітних (насамперед, прогресивних та гуманних), загально-правових й спеціальних, предметних та функціональних цілей, виражених як в нормах права, так і тих, що виникають у процесі правореалізації. Серед них в т.ч. необхідно виокремлювати: забезпечення панування верховенства права за допомогою досягнень науково-технічного прогресу; всеосяжне гарантування прав і свобод людини, унеможливлення будь-якої форми дискримінації; докорінне оновлення як в цілому національної системи права, так і системи судоустрою й судочинства в Україні через формування нового технологічного укладу в діяльності суду, що означає поступове зменшення обігу паперових судових документів. На рівні правозастосування утилітарна складова дігіталізація судової влади детермінується необхідністю його спрощення, забезпечення прозорості, уникнення вірогідних правових помилок, досягнення очікуваних законних правових результатів.

5. Поступове впровадження в Україні єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (котра в т.ч. забезпечить надання особам інформації про стан розгляду судових справ, оприлюднення оголошень про виклик відповідача, третьої особи, свідка, номер судового провадження, місце, дата і час наступного

судового засідання, на яке така особа викликається) сприяє забезпеченню конституційно визначених засад судочинства, а саме: рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом; змагальності сторін та свободі в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; гласності судового процесу.

6. Серед чинників впливу на професійну правосвідомість юриста дігіталізація судової влади належить до якісно нових, висуваючи до суддів нову професійну вимогу – інформаційну грамотність. Одночасно з цим дігіталізація судової влади обумовлює отримання юристами знань щодо оперування інформаційними технологіями.

7. Вітчизняний досвід правового регулювання дігіталізації судової влади засвідчує відсутність чітко сформованої та послідовної правової політики держави із зазначеного питання, її фрагментарність та розпорошеність. Результатом цього є наявність значної кількості правових норм як законах, так і підзаконних нормативно-правових актах, що мають різні предмети правового регулювання, котрі в т.ч. не стосуються питань організації системи судоустрою та відправлення правосуддя. Водночас, зважаючи на значущість проблематики дігіталізації судової влади, у законодавстві має бути чітко визначено, які питання мають бути врегульовані законами, а решта – в межах підзаконного нормативно-правового регулювання.

8. В межах національних правових систем країн ЄС правове опосередкування дігіталізації судової влади здебільшого відбувається у відповідних процесуальних кодексах, так і окремих законодавчих актах із зазначеного питання.

9. На теперішній час очевидними практичними результатами дігіталізації судової влади в організаційному аспекті є функціонування Єдиного реєстру судових рішень. Одночасно з цим українські судді вже мають сертифіковані електронні підписи, доступ до мережі Інтернет за певною цифровою технологією (технологією ADSL). Також у судах запроваджено спеціалізоване програмне забезпечення з автоматизації судового документообігу. Усі суди, установи та органи судової влади мають можливість використовувати власні сторінки або розмішувати інформацію на веб-порталі «Судова Влада України» за адресою <http://court.gov.ua/>.

10. Одним із успіхів дігіталізації судової влади у США є впровадження цифрових технологій у кримінальний процес. В 2008 р. було вперше розроблено апаратно-програмний комплекс «SRS AnonymitySystem», призначений для того, щоб підзахисного не впізнавали під час надання свідчень у ході судового процесу, шляхом

зміни його голосу. Своєю чергою, в КНР вже узагальнюють досвід електронного правосуддя, спираючись на принципи верховенства права у кіберпросторі та відкритість правосуддя. У 2019 р. Верховний народний суд КНР оприлюднив у вільний доступ Білу книгу – «Інтернет-правосуддя в китайських судах» – офіційне видання, в якому охарактеризовано особливості онлайн-подачі позовів, відкриття та реєстрація справ онлайн, актуальні питання стандартизації онлайн-процедури судового процесу тощо.

11. Одним із важливих кроків, що має сприяти подальшій дигіталізації судової влади в Україні, є подолання цифрової нерівності. На сьогоднішній день чинне законодавство України не передбачає завершеного правового механізму захисту цифрових прав учасників судового процесу, що зумовлює необхідність доповнення всіх процесуальних кодексів спеціальними нормами, спрямованими на захист зазначених цифрових прав.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Заїкін А. П. Інформаційна безпека: виклики сьогодення. *Юридична наука*. 2019. №8. С. 45-49.
2. Заїкін А. П. Компаративістський аналіз моделей інформаційної політики. *Юридична наука*. 2019. №11. С. 51-55.
3. Заїкін А. П. Вплив державних інститутів на дигіталізацію судової влади (теоретико-правовий аналіз). *Юридична наука*. 2019. №12. С. 62-66.
4. Заїкін А. Розвиток уявлень про інформаційне суспільство (історико-правовий аналіз). *KELM*. 2020. № 6. С. 172-177. (*Республіка Польща*)
5. Заикин А. П. Современное государство и его информационная составляющая в контексте трансформации судебной власти. *Право и политика*. 2019. № 2. С. 277-281. (*Кыргызская Республика*)
6. Заїкін А. П. Аксіологічний аналіз інформаційно функцій держави та фактор її впливу на дигіталізацію судової влади. *Актуальні проблеми реформування системи законодавства України* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 25-26 січня 2019 р.). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 11-14.
7. Заїкін А. П. Вплив інформатизації суспільства на дигіталізацію судової влади. *Правове регулювання суспільних відносин* :

актуальні проблеми та вимоги сьогодення : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 24–25 липня 2020 р.). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2020. С. 34–37.

8. Заїкін А. П. Розвиток уявлень про інформаційне суспільство (теоретико-правовий аналіз). *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 19-20 квітня 2019 р.) Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 66-69.

АНОТАЦІЯ

Заїкін А.П. Дігіталізація судової влади: теоретико-правовий аспект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2021.

У поданому дисертаційному дослідженні всебічно охарактеризовано судову владу як державного-правовий інститут в розрізі уявлень про інформатизацію суспільства. Проведено комплексну наукову розвідку загальних проблем держави і права, детермінованих дігіталізацією судової влади. Репрезентовано методологічні засади розуміння впливу процесів інформатизації сучасної держави на розвиток судової влади. Виявлено тенденції та особливості вітчизняного досвіду правового опосередкування дігіталізації органів публічної влади, включаючи органи судової влади. Визначено та охарактеризовано актуальні питання й проблеми впровадження в Україні концепції «електронного суду». Продемонстровано значення європейських практик інформатизації держави, включаючи інформатизацію судової влади, для судової гілки влади в Україні. У порівняльно-правовій площині показано тенденції та новачі у царині інформатизації судової влади в провідних неєвропейських країн сучасного світу. Розглянуто перспективи модернізації інституціональної складової судової влади, як незалежної гілки влади у правовій державі, що відбувається під впливом глобалізаційних інформаційних процесів.

Ключові слова: правова держава, судова влада, принципи судочинства, електронний документообіг, електронне правосуддя,

цифровий суверенітет, цифрові права людини, офіційний веб-портал судової влади, мережа «Інтернет».

АННОТАЦИЯ

Заикин А.П. Дигитализация судебной власти: теоретико-правовой аспект. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук (доктора философии) по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений (081 — право). – Харьковский национальный университет внутренних дел. — Харьков, 2021.

В представленном диссертационном исследовании в разрезе представлений об информационном обществе всесторонне охарактеризовано судебную власть как важнейший государственно-правовой институт. Проведено комплексное научное исследование фундаментальных проблем государства и права, возникающих вследствие дигитализации судебной власти. Проанализированы методологические основы влияния процессов информатизации современного государства на развитие органов судебной власти. Установлены тенденции и особенности отечественного опыта правового регулирования дигитализации органов публичной власти, включая органы судебной власти. Изучены актуальные проблемы внедрения в Украине концепции «электронного правосудия». Раскрыто значение европейских практик информатизации государства для дальнейшей инновации судебной ветви власти в Украине. В сравнительно-правовой плоскости исследованы тенденции и новации в области дигитализации судебной власти в ведущих неевропейских государствах современного мира. Определены перспективы модернизации институциональной составляющей судебной власти, происходящие под влиянием глобальных информационных процессов.

Ключевые слова: правовое государство, судебная власть, принципы судопроизводства, электронный документооборот, электронное правосудие, цифровой суверенитет, цифровые права человека, официальный веб-портал судебной власти, сеть «Інтернет».

SUMMARY

Zaikin A.P. Digitization of the judiciary: theoretical and legal aspect. – On the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate of Law Degree in Specialty 12.00.01 – Theory and History of State and Law; History of Political and Legal Scholars. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2021.

In the presented dissertation research the judiciary is comprehensively characterized as a state-legal institution in the context of ideas about the informatization of society. A comprehensive scientific investigation of the general problems of the state and law, determined by the digitalization of the judiciary. The methodological bases of understanding the influence of the processes of informatization of the modern state on the development of the judiciary are represented. Trends and features of domestic experience of legal mediation of digitalization of public authorities, including judicial authorities, are revealed. The topical issues and problems of introduction of the concept of "electronic court" in Ukraine are defined and characterized. The importance of European practices of state informatization, including informatization of the judiciary, for the judiciary in Ukraine is demonstrated. The comparative legal plane shows trends and innovations in the field of informatization of the judiciary in the leading non-European countries of the modern world. Prospects for modernization of the institutional component of the judiciary were considered as an independent branch of government in a state governed by the rule of law, which occurs under the influence of globalization information processes.

Keywords: rule of law, judiciary, principles of justice, electronic document management, electronic justice, digital sovereignty, digital human rights, the official web portal of the judiciary, the Internet.